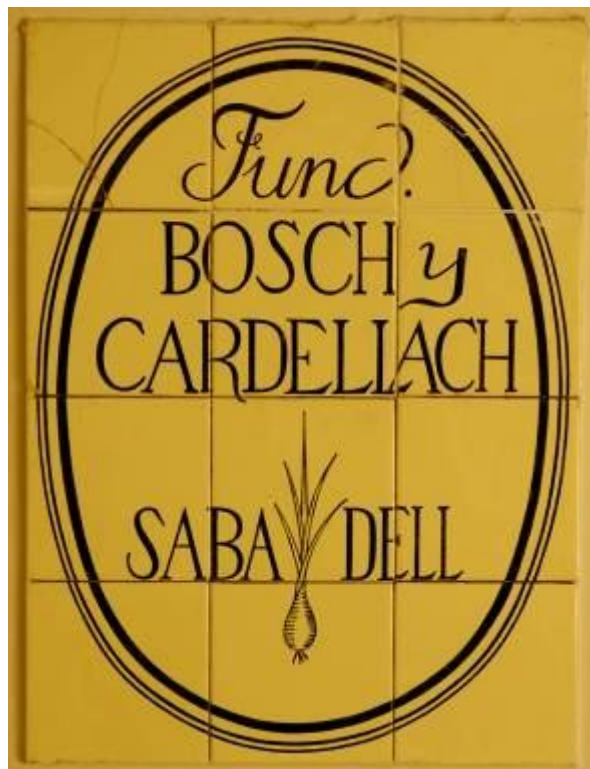

BREU HISTÒRIA DE LA
FUNDACIÓ BOSCH I CARDELLACH

(Setembre 2005)

La **Fundació Bosch i Cardellach** remunta els seus orígens a les darreries de l'any 1942 quan, en plena penúria material i cultural de la postguerra espanyola, un grup de sabadellencs benemèrits assoleixen de crear una "Institució" dedicada als estudis locals i comarcals, sota la tutela de l'Alcaldia. En foren fundadors **Ramon Arquer Costajussà, Miquel Crusafont Pairó i Joan Montllor Pujal**, als quals s'afegí **Joan Farell Domingo**; amb la incorporació de nous membres coincidents en la seva finalitat, aconseguiren de donar-li l'estructura jurídica convenient en forma de Fundació el mes de novembre de 1945.

El nom de l'entitat sorgí en memòria de l'historiador sabadellenc **Antoni Bosch i Cardellach (1758-1829)**, metge i arxiver municipal. Aquest nou tractament jurídic propicià la creació d'un Patronat, format per l'Alcaldia, la Caixa d'Estalvis de Sabadell i el Gremi de Fabricants de Sabadell. Al llarg dels anys, la Fundació s'ha configurat com un "Centre d'Estudis d'àmbit històric, social i cultural, preferentment relacionats amb Sabadell i la seva comarca", i el seu Patronat s'ha vist considerablement augmentat, de manera que avui el formen les institucions següents: **Alcaldia de Sabadell, Gremi de Fabricants de Sabadell, Caixa d'Estalvis de Sabadell, Banc de Sabadell, Cambra Oficial de Comerç i Indústria de Sabadell, Companyia d'Aigües de Sabadell (CASSA), Centre Metal·lúrgic de Sabadell, Corporació Sanitària Parc Taulí i Universitat Autònoma de Barcelona.**

Pel que respecta a l'estructuració interna, la Fundació és formada per un nucli bàsic i permanent format pels trenta membres anomenats "numeraris" (avui ampliat a cinquanta), als quals corresponen les decisions fonamentals. Després vénen, en nombre il·limitat, els membres dits "col·laboradors", sempre designats per la Junta de Numeraris, a la qual tenen preferència per accedir, cobrint-ne les baixes, aquells col·laboradors que hagin mostrat un esperit de participació evident. Cal dir que els membres col·laboradors poden ser elegits per formar part de la Comissió Directiva i que poden participar en les votacions corresponents. Es deu poder atribuir, en bona part, a aquest mecanisme de doble sedaç el fet que la Fundació funcioni amb una regularitat que no sempre es detecta en col·lectius de tipus cultural. En més de mig segle de vida, mai no ha deixat de celebrar les seves metòdiques sessions plenàries mensuals, i ha mantingut l'edició de les seves publicacions.

Les "**Publicacions de la Fundació Bosch i Cardellach**" formen un nodrit conjunt, entre les quals hi ha obres de tant interès històric com el *Primer llibre d'acords del Consell de la vila de Sabadell (1449-1472)* i els *Anales de la villa de Sabadell, desde el año 987 hasta el de 1770*, d'Antoni Bosch i Cardellach, a més d'un centenar de "Quaderns d'Arxiu", en els quals es publiquen els més destacats estudis dels que es llegeixen en les sessions acadèmiques de l'entitat.

L'atenció de la Fundació a la història no es limita a la realització d'estudis i a la publicació de molts d'ells. L'any 1959 va celebrar el seu **Primer Curset d'Iniciació als Estudis Locals**, iniciativa totalment inèdita, que aplegà prop de dos-cents cursetistes. Va formar part del Curset una memorable conferència del doctor **Jaume Vicens Vives**, "Sabadell en la Història Universal", que la pròpia Fundació publicà en un dels primers Quaderns d'Arxiu, i que anys més tard fou reeditada.

Posteriorment van fer-se altres Cursets d'Iniciació als Estudis Locals, i un Cours sobre "**Sabadell 1800-1980. Història d'una ciutat industrial**", a càrrec de membres de la mateixa entitat més alguns professors d'Universitat nacionals i estrangers, així com uns "**Cursos Bàsics de Tècniques d'Investigació Històrica als Arxius Locals**", organitzats amb la col·laboració de l'**Arxiu Històric Comarcal de Terrassa** i l'**Arxiu Històric de Sabadell**, a càrrec de prestigiosos especialistes.

L'entitat també compta en el seu historial amb la convocatòria de diversos premis de tema d'història local, i va ser la promotora i principal coordinadora de la commemoració del **Centenari de Sabadell Ciutat (1977)**, en el qual van participar gran nombre d'institucions i entitats amb un programa d'activitats d'un any de durada. Va formar part, així mateix, de la **Comissió Ciutadana dels 125 anys de Sabadell Ciutat (2002-2003)**.

D'altra banda, la Fundació compta amb un historial dens i important de participació ciutadana, sobretot en el que es refereix a actuacions i projectes municipals: el **perllongament del traçat dels Ferrocarrils de la Generalitat**, la **casa Duran**, la **Gran Via**, el **Pla General d'Ordenació**, el **creixement suburbial**, el problema social de la **immigració**, la **Mancomunitat Sabadell-Terrassa**, el **Catàleg d'edificis històrico-artístics**, el **nomenclàtor urbà**, la **Casa Barata**, els **vestigis de les muralles**, els **vells molins**, i altres temes que han motivat l'atenció de l'entitat, a vegades amb prioritat a d'altres òrgans i amb reiterada constància.

La temàtica urbanística, concretament a la qual la Fundació va dedicar un Cours d'Introducció, ha recabat tothora l'interès de l'equip d'especialistes que formen la Secció idònia. A partir de 1948 va iniciar una llarga i densa col·laboració amb el Municipi, la qual començà amb l'encàrrec de l'estudi d'una nova planificació de la ciutat: quan, el 1950 s'anà per elaborar el **Pla d'Ordenació Provincial**, la Secció corresponent de la Fundació va quedar constituïda en **Junta Tècnica Local per a l'assessorament de la Comissió Provincial**, especialment en el que afectés al Pla d'Ordenació de Sabadell. El procés d'elaboració del Pla va ser complicadíssim i durà dotze anys.

Avui dia, la Fundació forma part del **Consell General del Pla Estratègic Sabadell 2010**, i ha organitzat, a més, un extens cicle de conferències amb el títol "El paisatge urbà. Sabadell com a pretext", a càrrec de significats especialistes. A propòsit de la important labor duta a terme en aquest camp, és imprescindible al·ludir al doctor enginyer industrial i avançat empresari **Antoni Forrellad Solà**, que figurava ja entre el grup constituent de l'entitat i en va ser actiu i fidel membre numerari. A ell es deu, entre altres idees, tant en iniciativa com en suport financer, la creació del **Premi Miquel Carreras**, dintre la tasca ininterrompuda de l'entitat en la valoració de l'obra d'aquell malaguanyat polígraf sabadellenc.

També la Fundació s'ha ocupat de temes literaris i artístics. En els anys cinquanta, el fill del patrici sabadellenc **Pere Martí Peydró** li confià el desenvolupament del premi que ell creava a la memòria del seu pare, premi del qual la Fundació va tenir cura al llarg de setze convocatòries anuals. A través d'aquest premi, per cert, la Fundació va propiciar la retrobada de **Joan Oliver** amb la seva ciutat, acabat de tornar el poeta de l'exili i quan encara, amb la vigència del règim imperant, no se li havien retut els honors que més tard li foren dedicats arreu.

Actualment s'ha creat, a iniciativa de l'entitat, el denominat "**Dia de l'Autor**", en homenatge a un autor destacat en el panorama literari del país.

En l'haver de la Fundació hi ha l'organització d'un **curset sobre Joan Maragall** en l'avinentsa del seu centenari, i una **exposició de llibres d'autors sabadellencs**, en la realització d'un repertori dels quals va prendre part. Pel que fa a la llengua, l'any 1965 la Fundació dugué a terme un **curset de Filologia Catalana a càrrec del doctor Antoni Badia Margarit**, curset que havia de ser complementat amb unes **lliçons de Gramàtica del doctor Joan Veny**, però que no van ser autoritzades per l'autoritat governativa. I l'any 1981 va redactar un document sobre **Normalització de la Llengua**, que va distribuir a entitats, partits polítics i centres d'ensenyament. L'any següent celebrà un cicle de conferències sobre el tema "**Valoració de la Llengua Catalana**".

Un aspecte que la Fundació Bosch i Cardellach ha tingut molt present és el d'honorar figures rellevants de la cultura catalana, començant pel propi Bosch i Cardellach, i seguint pels sabadellencs **Joan Montllor Pujal, Manuel Ribot Serra, Narcisa Freixas, Joaquim Folguera, Ferran Casablanca**, i l'arquitecte **Josep Renom**, sobre el qual celebrà una completíssima exposició; també foren honorats l'historiador **Ferran Soldevila**, amb motiu del seu centenari, el filòleg **Joan Coromines**, i al paleontòleg **Jaume Truyols Santonja**, vinculat a la Fundació en els seus inicis, en especial a Miquel Crusafont.

Requereix una menció especial el lliurament del títol de "Membre Honorari" a l'eminent geògraf sabadellenc **Pau Vila**, en sessió solemne del 25 d'abril de 1964, poc després del seu retorn a Catalunya. Gràcies a la Fundació, en la qual Pau Vila va tenir activa presència, el mestre redescobrí i valorà la seva arrel sabadellenca i això va fer que llegués a l'entitat les seves importants col·leccions de goigs, romanços i auques; donació augmentada després del seu decés amb el conjunt de les distincions de tota mena que havia rebut. En total, són 18.000 unitats. Les col·leccions Pau Vila han servit com a fons documental d'alguns llibres publicats per l'editorial Altafulla.

Altres Membres Honoraris han estat l'inventor **Ferran Casablanca Planell**, l'enginyer **Francesc Izard Bas** i el clergue doctor **Lluís Carreras Mas**, tots ells sabadellencs. La Fundació ha prestat una atenció especial a la figura del malaguanyat polígraf sabadellenc, ja esmentat, **Miquel Carreras**, de qui l'any 1949, tot i que havia mort en el front de guerra republicà, va tenir el gest de reeditar el llibre "Conceptes i dites de Martí Rialp", publicat durant la contesa i pràcticament desconegut. A més a més va convocar un concurs per a treballs entorn a la seva figura. En el cinquantenari de la seva mort, després d'haver dut a terme un ampli recull i ordenació dels seus escrits, la Fundació va realitzar una seguit d'iniciatives per a les quals obtingué una estesa i generosa cooperació. Així mateix, s'ha constituït la beca Miquel Carreras a la seva memòria, per a treballs d'història local.

També participa des dels seus inicis en l'organització del **Premi Montserrat Miró i Marimon**, en memòria de la distingida pedagoga –membre que fou de la Fundació– destinat a treballs de recerca d'alumnes d'ensenyança secundària de diversos municipis de la comarca.

Similar a aquest la Fundació organitza anualment el **Premi Minerva**, destinat també a treballs de recerca d'alumnes d'ensenyament secundari dels municipis de Barberà del Vallès, Badia del Vallès, Palau-solità i Plegamans, Polinyà i Sentmenat.

El contacte de la Fundació amb les inquietuds comarcals del país, en el qual té escampats una trentena de membres, ha estat sovintejat. L'entitat ha efectuat intercanvis i ha participat, a més d'altres manifestacions, en les **Assemblees Intercomarcals d'Estudiosos**, una de les quals va fer-se a Sabadell l'any 1968, sota la cura de la Fundació. I, a través de l'entitat, diversos dels seus membres van col·laborar a la redacció de la *Gran Geografia Comarcal de Catalunya*.

Així mateix, amb visió universalista, va tenir part en la creació d'un **Casal d'Europa** a la ciutat, iniciativa inèdita en el país. Finalment, cal remarcar que la Fundació Bosch i Cardellach té representació a l'**OAMA** (Organisme Autònom Local Museus i Arxiu Històric de Sabadell), a l'**Assemblea de la Caixa de Sabadell**, a la **Comissió Mixta de l'Eix Central**, al **Consell de l'Oficina de Dinamització del Centre**, a la **Coordinadora de Centres d'Estudi de Parla Catalana**, al **Fòrum del Pla Estratègic**, i a la **Taula del Patrimoni Arquitectònic de Sabadell**.